

Stan i perspektywa rozwoju sektora rolnictwa w Egipcie

Sektor rolnictwa w Egipcie charakteryzuje się przewagą farmerów o relatywnie niewielkich obszarach upraw ziemi w warunkach postępującego zainteresowania inwestorów, w tym o dużej skali kapitałowego angażowania, w projekty produkcji rolnej oraz uzdatniania ziem pustynnych służące powiększaniu zdolności produkcyjnych sektora. Małe farmy rolne stanowią ok. 90% krajowego zasobu ziem uprawnych, zaś farmy produkcyjne o dużej powierzchni stanowią ok. 7% zasobu ziem.¹ W takich warunkach pojawia się presja tworzenia spółdzielni rolnych o zadaniach głównie marketingu produktów rolniczych oraz wprowadzania technologicznych usprawnień w produkcji rolnej.

Podstawowe wskaźniki

W roku finansowym 2014/15 sektor rolnictwa miał 15,6% udział w GDP Egiptu² /sektor rolnictwa w Egipcie obejmuje także rybołówstwo i nawadnianie/. W 2013 roku w rolnictwie zatrudnionych było ok. 29% siły roboczej, zaś tempo wzrostu produkcji rolnej wynosi po latach kryzysu finansowego ok. 3% rocznie. Wg danych Banku Światowego wartość dodana na 1 zatrudnionego w rolnictwie egipskim wyniosła w 2014 roku 2.562,- dol. USA, przy zachowaniu tendencji wzrostowej tej wartości od 2012 roku. Wartość ta jest niższa niż w innych krajach regionu – w Jordanii wartość dodana na 1 zatrudnionego w rolnictwie wynosi 4.848, - dol. USA, oraz wyższa niż w Sudanie /1.390,- dol. USA/. Wg danych FAO powierzchnia ziem uprawnych w Egipcie stanowi 3% całej powierzchni kraju i wynosi 3,76 mln ha. Uprawa pszenicy w Egipcie zajmuje powierzchnię 1,36 mln ha.³ Realizacja projektów nawadniania ziem pustynnych zwiększa powierzchnię upraw przyczyniając się do zwiększenia zbiorów.

Wsparcie rządu

Rządowa Strategia Zrównoważonego Rozwoju Rolnictwa do 2030 roku, która uzyskała aprobatę organizacji międzynarodowych – FAO oraz International Fund for Agricultural Development, ma na celu zrównoważony rozwój rolnictwa i jego efektywności. Zasadnicze cele tego programu to poprawa produktywności ziemi uprawnej i wykorzystania ujęć wodnych; wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego szczególnie

¹ Wg danych FAO ONZ

² Wg danych Centralnego Banku Egiptu

³ Wg danych US Department of Agriculture /USDA/ - ostatnie dostępne dane z 2011 roku

w grupie produktów strategicznych; zwiększenie konkurencyjności egipskiego sektora produkcji rolniczej na rynku krajowym i międzynarodowym; poprawę ekonomicznych warunków realizacji inwestycji kapitałowych; tworzenie miejsc pracy zwłaszcza dla młodych Egipcjan. Strategia ta także ma za zadanie umacniać organizacje producentów rolnych oraz wspierać marketing produkcyjny małych producentów rolnych, jak również wzmacniać prawne regulacje w zakresie jakości i standardów już skutkujące poprawą jakości produktów.

Zboża

Wg danych FAO z 2015 roku plony zbóż wyniosły 21,8 mln ton – tyle co w 2014 roku oraz niewiele więcej niż średnia wielkość zbiorów w okresie poprzednich 5 lat. Zbiory pszenicy wyniosły 9 mln ton i były o 7% wyższe niż średnie zbiory w okresie wcześniejszych 5 lat. W ocenie FAO wyższe zbiory pszenicy wynikają częściowo z wysokich rządowych cen skupu, które pozostają od sezonu 2013/14 na poziomie 420,- funtów egipskich /EGP/ za ardeb /miara pojemności równa 198 litrom/. Wg informacji Reuters'a z listopada 2015 r. skup pszenicy od farmerów w Egipcie w 2016 roku ma być przeprowadzony wg cen światowych.

Uprawa kukurydzy daje farmerom większy dochód, powodując ich większe zainteresowanie uprawą tego gatunku. Egipt importuje 80% kukurydzy na potrzeby rynku krajowego, powodując różnicowanie cenowe i jakościowe ziarna. Produkcja kukurydzy wzrosła do 5,96 mln ton w roku finansowym 2014/15 z ok. 5,8 mln ton w poprzednich 2 latach.⁴

Uprawa ryżu jest również ważna dla rynku w Egipcie – wg danych FAO zbiory ryżu zmniejszyły się o 2% do ok. 6 mln ton w 2014 roku z 6,1 mln ton w roku poprzednim. W ocenie Organizacji rosnące koszty i trudności marketingowe spowodowały zmniejszenie zainteresowania uprawą ryżu.

Wg USDA w sezonie 2015/16 nastąpi zmniejszenie powierzchni upraw o 7% przeznaczonych na pszenicę z uwagi na preferencję farmerów uprawiania bardziej dochodowych gatunków zbóż. Niemniej szacowany jest wzrost poziomu zbiorów pszenicy z uwagi na poprawę jakości upraw w porównaniu do upraw innych gatunków. Wstępne dane statystyczne USDA za rok 2014/15 wskazują, że zbiory pszenicy w Egipcie wyniosły średnio 6,15 tony z 1 ha. W opinii FAO rządowe projekty budowy silosów zbożowych dla zwiększenia zdolności magazynowania w Egipcie wraz z innymi projektami infrastrukturalnymi wspomagają zmniejszanie strat po okresie żniw. Zwiększeniu wydajności upraw służą także instrumenty finansowe egipskiego Principal Bank for Development and Agricultural Credit oferowane w okresie poprzedzającym sezon zbiorów pszenicy.

Import pszenicy – w 2015 roku Egipt nadal zajmował pozycję światowego lidera pszenicy. Wg danych USDA całkowity import pszenicy w Egipcie w roku 2014/15 wyniósł 11,5 mln ton, co jest wielkością zbieżną ze średnią wielkością importu w okresie ostatnich 5 lat. Całkowity import zbóż w Egipcie w roku 2015/16 jest szacowany na poziomie 19,1 mln ton, odpowiadającym wielkości importu zbóż w roku wcześniejszym, lecz o 9% wyższym niż średnia wielkość w okresie ostatnich 5 lat.

---

⁴ Wg wstępnych danych USDA

Owoce cytrusowe

Pomarańcze mają ok. 30% udział w całkowitej produkcji owoców oraz 65% udział w produkcji cytrusów. Egipt jest 6-tym wśród największych producentów i drugim wśród największych eksporterów pomarańczy w skali rynku światowego.⁵ Główne rynki egipskiego eksportu pomarańczy to Rosja, Arabia Saudyjska, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Holandia. Główni konkurenci Egiptu na rynku pomarańczy to Hiszpania, Republika Południowej Afryki i Maroko. Obecnie średnie zbiory owoców cytrusowych w Egipcie wynoszą 4,2 tony z 1 ha, zaś w bardziej zaawansowanych farmach zbiory wynoszą 7,5 – 8,5 ton/1 ha. W sezonie 2014/15 spodziewany jest wzrost zbiorów przy tym samym obszarze plantacji, wynikający ze spodziewanej zwiększonej produkcji pomarańczy o 2,3% - do ok. 2,63 mln ton w korzystnych warunkach klimatycznych – oraz zwiększonej liczby drzew owocowych o 150 tys. sztuk do całkowitej ich liczby 9,25 mln sztuk.⁶

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Rolnictwa 2030 w Egipcie uwzględnia stosowanie technik nawadniania w obszarach suchych – zwłaszcza w odniesieniu do plantacji podstawowych w Egipcie owoców cytrusowych, w tym pomarańczy. Rząd wspiera także plantatorów owoców w zwalczaniu plag insektów.

Wzrost eksportu owoców wymógł także poprawę warunków magazynowania i usprawnienia stacji pakowania oraz usług koniecznych dla obsługi zbiorów, które w większości odpowiadają standardom międzynarodowym, przy jednoczesnym rozwoju nowych rynków zbytu oraz większej roli Agricultural Export Council w adaptacji nowych regulacji prawnych oraz polityki wspierającej eksport. Szacunkowe dane USDA prognozowały wzrost o 4,5% eksportu pomarańczy z Egiptu w okresie roku 2014/15, głównie z uwagi na blokadę importu do Rosji z krajów UE. Spodziewany udział Rosji w eksporcie cytrusów z Egiptu wynosi 30% - 35% w roku 2014/15.

Cukier

Egipt produkuje ok. 2 mln ton cukru rocznie, lecz przy rocznej konsumpcji rynku krajowego w ilości ok. 3,2 mln ton niezbędny jest import ok. 1 mln ton cukru rocznie. W konsekwencji spadku cen cukru na rynku światowym w 2014 r. na rynku egipskim odnotowany znaczny wzrost importu cukru w I kwartale 2015 r. Cena cukru krajowego na rynku egipskim wynosi ok. 5,15 EGP/1 kg /równowartość ok. 0,7 \$ USA/, zaś cena cukru w imporcie do Egiptu wynosiła ok. 4,5 EGP/1 kg /równowartość ok. 0,61 \$ USA/. Rezultatem tej różnicy cen jest wprowadzenie przez egipskie Ministerstwo Przemysłu, Handlu i SME okresowych ceł antydumpingowych w wysokości 20% ceny kontraktowej na bazie CIF przy jednoczesnej minimalnej cenie 700,- EGP /równowartość ok. 95,5 \$ USA/ za 1 tonę cukru w celu ochrony lokalnej produkcji cukru.

---

⁵ Wg danych Foreign Agriculture Service USDA

⁶ Wg danych Foreign Agriculture Service USDA

Bawełna

Dążąc do poprawy jakości egipskiej bawełny rząd Egiptu jest jedynym producentem i dostawcą nasion bawełny dla uprawy tego surowca. W styczniu 2015 roku egipskie Ministerstwo Rolnictwa zrewidowało politykę subsydiowania upraw bawełny wymagającej od farmerów uprawiających bawełnę posiadanie kontraktu aby mieć dostęp do ziarna siewnego oraz subsydiowanych nawozów sztucznych. Zużycie bawełny pozostaje na mniej więcej stabilnym poziomie 650 tys. beli, powodując zwiększenie importu o 30% odpowiadającemu 450 tys. beli oraz spadek eksportu o ok. 13% w 2015 r. Rząd Egiptu wstrzymał subsydiowanie produkcji bawełny – aktualnie farmerzy są zachęceni do produkcji bawełny zakontraktowaniem sprzedaży. Polityka rządu polega na wspieraniu korzyści farmerów poprzez koordynację kontraktów między farmerami i kupcami w warunkach zawieszzonego subsydiowania, sprzyjając unikaniu zmienności cen oraz zapewnieniu osiągnięciu zysku przez farmerów.

Wartość subsydiów dla produkcji bawełny w Egipcie w roku finansowym 2014/15 wyniosła 1,025 mld EGP /ca. 139 mln dol. USA/. Nowa polityka rządowa w zakresie uprawy i marketingu bawełny, eliminująca subsydia dla farmerów i tkaczy, oznacza zmniejszenie całkowitego obszaru uprawy bawełny w Egipcie. Powierzchnia ta wyniosła w roku 2014/15 ok. 155 tys. ha przy spodziewanym jej zmniejszeniu w nadchodzących 3 – 4 latach. Obszar docelowy uprawy bawełny w Egipcie w roku 2015/16 wynosi 105 tys. ha, oraz pozostaje skorelowany ze zmniejszeniem produkcji beli bawełny o 40% w tym samym okresie. Nowa polityka rządu Egiptu spotkała się z chłodnym przyjęciem sektora produkcji i handlu bawełną oraz niechęcią do systemu kontraktowania produkcji.

Hodowla bydła

Prognoza dla produkcji mięsa wołowego w Egipcie w 2015 roku była niższa niż dla okresu wcześniejszego, głównie z powodu spodziewanego ograniczenia wsparcia Zjednoczonych Emiratów Arabskich dla hodowli bydła. W 2014 roku rząd ZEA przeznaczył 100 tys. sztuk żywego bydła dla rządu Egiptu. Dodatkowe spodziewane czynniki ograniczające produkcję mięsa wołowego to ogniska pryszczycy oraz duża skala uboju cieląt w roku 2015/16. Niemniej spodziewana jest konsumpcja mięsa wołowego w Egipcie na poziomie wyższym od dotychczasowego z uwagi na większy udział rządu w działaniach marketingowych wraz z nowymi inicjatywami podejmowanymi na rzecz zaopatrzenia rynku w mięso po przystępnych cenach w spółdzielczych punktach zaopatrzenia ludności i w ramach subsydiowania żywności.

Wprowadzone zostały w Egipcie także bardziej efektywne systemy kontroli chorób i w zakresie polityki uboju. Utrudnieniami dla rozwoju hodowli bydła w Egipcie są głównie czynniki kosztowe z tytułu zaopatrzenia w paszę, nawozy sztuczne i paliwa przy jednoczesnej małej dostępności opieki weterynaryjnej – szczególnie w rejonach odległych od centrów gospodarczych. Ze względu jak wyżej Foreign Agriculture Service USDA prognozuje niechęć farmerów egipskich do angażowania się w hodowlę bydła.

Egipt pozostaje zatem krajem wysoce zależnym od importu składników do pasz wymaganych dla hodowli bydła. Soja i kukurydza importowana do Egiptu jest w ok. 60% przeznaczana na produkcję pasz dla bydła hodowlanego. Wzrost cen światowych na soję i kukurydzę przy jednoczesnym spadku wartości funta egipskiego do dolara USA spowodowały wzrost cen importowanych składników pasz hodowlanych w Egipcie w

okresie ostatnich kilku lat, szczególnie w warunkach ustanawiania cen kukurydzy, ryżu i pszenicy od 2013 roku przez siły rynkowe w miejsce rządowych cen indykatywnych.

Infrastruktura

W opinii EBRD i innych instytucji infrastruktura portów w Egipcie nie jest wytarczająco efektywna, stanowiąc trudność dla poprawnej obsługi i dystrybucji ładunków w imporcie, szczególnie zboża. Od 2012 roku EBRD przeznaczył ponad 742 mln euro na realizację 23 projektów infrastrukturalnych - wsparcie kredytowe EBRD o wartości 20 mln dol. USA na projekty infrastrukturalne rozbudowy silosów zbożowych w Egipcie zwiększy możliwości magazynowania zboża. Środki zostaną przeznaczone na budowę silosów zbożowych i ich obsługi przez największego importera pszenicy w Egipcie, Medsofts International Holding.

Zdolność magazynowania i przeciwdziałanie ubytkom dostaw pszenicy krytycznych dla zaopatrzenia Egiptu zostanie znacząco zwiększona także w wyniku realizacji projektu budowy silosów we współpracy z zagranicznymi inwestorami, planowanych do uruchomienia w 2016 roku. Głównym udziałowcem w realizacji projektu są Zjednoczone Emiraty Arabskie, zaś projekt finansowany ze środków pakietu pomocowego ZEA dla Egiptu wartości 4,9 mld dol. USA przewiduje budowę kompleksu 60 silosów zbożowych o nazwie Global Logistics Centre for Grain, obejmującego także 25 silosów finansowanych przez Arabię Saudyjską oraz 10 silosów, które mają wsparcie finansowe Włoch. Efektem realizacji projektu jest zwiększenie zdolności Egiptu do magazynowania zboża z 1,5 mln ton do 5 mln ton.⁷

System subsydiowania

Nowy rządowy system kart racjonowania w ramach subsydiowania żywności został wprowadzony w 2015 roku w 17 z 29 prowincji Egiptu, przewidując ułatwiony dostęp do 20 produktów wytwarzanych przez egipski sektor prywatny i publiczny oraz zapewniając zbilansowaną dietę dla ubogich grup społeczeństwa w Egipcie. Długi okres funkcjonowania systemu subsydiowania w Egipcie skutkuje trudnościami fiskalnymi kraju. W 2013 roku około trzecia część wydatków publicznych została przeznaczona na subsydia, których wartość wyniosła ok. 13% GDP, zaś subsydiowanie importowanych produktów spowodowało konsumpcję znaczącej części rządowych rezerw zagranicznych w Egipcie. Racjonalizacja egipskiego systemu subsydiowania została zainicjowana w 2014 roku wprowadzeniem kart racjonowania żywności, powodując zrationalizowanie konsumpcji w skali ok. 15% - 35%.⁸

Inwestycje

Wartość inwestycji kapitałowych w sektorze rolnictwa Egiptu rosła w okresie ostatnich kilku lat – w 2012 roku ich wartość wyniosła 894 mln dol. USA zaś w 2014 roku wzrosła do 1,6 mld dol. USA. Podczas Konferencji Ekonomicznego Rozwoju Egiptu /EEDC/ w Sharm el Sheikh w marcu 2015 roku egipskie Ministerstwo Rolnictwa i Rekultywacji Ziemi przyjęło protokoły z 26 firmami /w tym 16 egipskimi/ o współpracy inwestycyjnej w rolnictwie na obszarze obejmującym 282 tys.ha.

---

⁷ Wg danych FAO

⁸ Wg danych FAO

Skala wartości dodanej

Podmioty egipskiego sektora rolnictwa nalegają na rozwój upraw drogich gatunków roślinnych w celu osiągnięcia korzystniejszej maksymalizacji zwrotu kosztów. Przewagę konkurencyjną rolnictwa Egiptu kreują owoce i warzywa, sprzyjając opinii ekspertów o potrzebie zwiększenia koncentracji upraw na tym segmencie upraw przynoszących wyższą skalę wartości dodanej. Dla większej koncentracji upraw oraz ograniczenia strat sięgających ok. 40% -50% zbiorów w segmencie owoców i warzyw priorytetową staje się modernizacja systemu chłodniczego, transportu, infrastruktury drogowej oraz pozostałych ogniw łańcucha logistyki podażowej.

Wyzwania i możliwości – perspektywa rozwoju

Wysokie wartości nakładów inwestycyjnych w rolnictwie egipskim wynikają z rosnących kosztów wydobycia wody studziennej oraz rosnących kosztów transportu i nawozów sztucznych w efekcie ograniczeń systemu subsydiowania. Wydobycie wody w rejonach rekultywacji ziem jest dużo bardziej kosztowne niż w Deltie Nilu. Dążenie rządu Egiptu do zwiększenia sprawiedliwości społecznej ma oznaczać zrównoważony rozwój i musi powodować inwestycje na rzecz rozwoju społeczności wiejskiej.

W takich uwarunkowaniach wysoki koszt odzyskiwania ziem pustynnych dla potrzeb rolnictwa egipskiego stanowi ograniczenie dla rozwoju sektora. Wysoka cena ziemi jest głównym powodem dzierżawy ziemi przez przedsiębiorców, umożliwiającej uprawę ziemi oraz jednoczesne unikanie inwestycji w rozwój infrastruktury rolniczej. Równolegle w tej sytuacji wielu przedsiębiorców postrzega jednak inwestycje w egipskim rolnictwie jako inwestycje o podwójnej korzyści z uwagi na postępującą aprecjację wartości ziemi oraz wyższą jej wartość w rezultacie wniesienia wartości dodanej do gruntów odzyskanych dla potrzeb rolnictwa.

Ograniczenia w rozwoju sektora rolnictwa Egiptu w okresie 2015 roku uwzględniają zmianę systemu subsydiowania, powodującą wzrost cen nawozów sztucznych o 33% do 50%, jednocześnie skutkującą zmianą zaopatrzenia w nawozy i spadek opłacalności ich lokalnej produkcji z uwagi na wyższy koszt gazu ziemnego. Procedury celne postrzegane jako niespójne oraz obniżone poczucie bezpieczeństwa sprzyjają opóźnieniom i obniżonej efektywności. Prognozowane jest jednak utrzymanie wiodącej roli przez sektor eksportu wysokiej jakości produktów. Eksport produktów rolnych wyszedł obronną ręką z politycznych zawirowań występujących w Egipcie od 2011 roku i nadal utrzymuje stabilną pozycję w strukturze gospodarki Egiptu jako sektor posiadający przewagi konkurencyjne i znaczący potencjał rozwojowy.

Sporządził:

Tomasz Przygoda
radca

WPHI w Kairze, kwiecień 2016 r.